

Asia: VN/4330/2018

Suullisen todistelun vastaanottaminen tallenteelta. Videotallennustyöryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Syyttäjäyhdistys ry (SSY) kannattaa esitystä ja sen tavoitteista niitä, joilla parannetaan todistelun luotettavuutta, nopeutetaan prosesseja ja vähennetään oikeusprosessin kuluja sekä työmääriä.

Tallenteiden käyttämisen perusteluihin ei ole lisättävää eikä huomauttamista lopputulokseen.

Esityksen tavoite on se, että todistelun vastaanottaminen keskittyy käräjäoikeuteen. Samalla tulisi kiistetyissä jutuissa siirtyä enemmän yhden tuomarin kokoonpanoista useamman tuomarin kokoonpanoihin. Näin saataisiin näyttökysymykset arvioitua useamman ammattituomarin näkökulmasta.

Esityksessä on tuotu esille, että myös rikosasioissa tulisi siirtyä valmistelussa yhteenvetoihin. Tämä on hyvin kannatettava esitys. Tällaista on suunniteltu jo useamman vuoden ajan erilaisissa työryhmissä, mutta kiistattomista hyödyistä huolimatta valmistelua ei riittävästi tehdä rikosasioissa. Säännöksellä myös yhtenäistettäisiin sitä, mitä yhteenvedossa olisi oltava. Samoin sitä, milloin valmistelu on tehtävä. Siihen liittyen vangittujen yms. kiireellisten juttujen osalta siirtyminen kolmen viikon aikaan, milloin pääkäsittely alkaa, on tarpeellinen säännös, jotta valmistelusta olisi todellista hyötyä.

Kuva- ja äänitallenteen julkisuuden osalta ehdotus, jonka mukaan tallenteen luovuttamisesta voitaisiin kieltäytyä ja siihen voisi ainoastaan tutustua oikeudessa, on järkevä. Näin suojellaan kuultavien henkilöiden yksityisyyttä esim. some-maailmassa. Samoin kyetään estämään sitä, ettei asioista kerrotaisi videojulkisuuden pelon vuoksi. Tulee kuitenkin säätää myös rikoslaissa

rangaistavaksi ääni ja/tai kuvatallenteen jäljentäminen tai hankkiminen sekä hallussapito. Näin luvattomat tallenteiden jäljennökset voidaan takavarikoida ja hävittää. Samalla voitaisiin puuttua nyt etäyhteyksien aikana tehtävien luvattomiin tallenteisiin ja hävittää ne.

SSY katsoo, että hovioikeuksien ei tule vaatia osapuolilta valituksissa ja vastauksissa enempää kuin se, että kuultavan henkilön kertomuksessa viitataan teemaan tai seikkaan, johon halutaan hovioikeuden huomio kiinnittää. Indeksoinnilla pystytään ne kohdat yksilöimään. Jos vaaditaan ajallisen kohdan nimeäminen tallenteelta, osapuolet joutuvat kukin kuuntelemaan tallenteet sekä valitus että vastausvaiheessa lävitse ja siihen menee jopa saman verran aikaa kuin henkilön kuulemiseen pääkäsittelyssä. Se aiheuttaa huomattavasti lisää työtä ja kuluja osapuolille, mikä ei ole uudistuksen tavoite. Lisäksi sitä ei edes valitusaikojen aikana edes ehdittäisi tehdä, varsinkin jolleivät tallenteet ole heti tuomion yhteydessä osapuolten käytössä. Nämä asiat tulee selkeästi todeta lain perusteluissa.

SSY katsoo, ettei ole tarkoituksenmukaista, kustannustehokasta tai aikaa säästävää, jos osapuolet pääsääntöisesti ovat paikalla hovioikeudessa kuuntelemassa tallenteita. Pääsäännön tulisi olla viittaustekniikka eli hovioikeus kuuntelisi tallenteet ilman osapuolia. Jos asianosainen joutuu hankkimaan istuntoon avustajan kuuntelemaan tallenteita tai menemään sinne itse, aiheutetaan tarpeettomasti kuluja ja jopa vastapuolen kulujen pelossa tarpeettomasti estyy asiallista muutoksenhakua. Myös tilanteissa, joissa hovioikeuden pääkäsittelyssä käsitellään valitus, vastaus, asiaesittely, kirjalliset todisteet tulisi olla pääsääntö viitata henkilötodisteluun. Tilanteen tulisi olla sellainen, että hovioikeus voisi kieltää viittausmenettelyn vain poikkeustapauksissa.

Syytä kieltää tällaista viittausmenettelyä ei ole. Se on myös käytössä muualla Euroopassa mm. Ruotsissa.

Ei ole olemassa perusteita, miksei järjestelmä olisi käytössä myös hovioikeuksien ensimmäisenä asteena käsiteltävissä jutuissa. Prosessioikeuden näkökulmasta on järkevää samanlainen menettely kaikissa oikeuksissa.

Esitutkinta-aineiston tallenteet. Olisi syytä sallia laajemmin kyseisten tallenteiden käyttäminen oikeudenkäynneissä. Nyt se on sallittua määrättyissä vakavissa rikoksissa (OK 17 luku 24 § 3 momentti), joten tulisi arvioida, olisiko se mahdollista myös muidenkin rikosnimikkeiden osalta, kuten ihmiskauppaan tai kiskonnantapaiseen työsyryntään liittyvissä asioissa, joissa asianomistajat ovat muualta kuin Suomesta. Näissä rikosnimikkeissä on tavanomaista, että asianomistajat ovat poistuneet maasta heti heidän esitutkinnassa kuulemisen jälkeen. Heidän tavoittamisensa pääkäsittelyihin on käytännössä mahdotonta. Jotta tällaisia vakavia rikoksia kyetään tehokkaasti oikeudenkäynnissä käsittelemään tulisi olla mahdollista käyttää heidän esitutkinnassa tallenteelle antamia kertomuksia. Tallenteen käyttö voisi olla sidottu samoihin edellytyksiin kuin tälläkin hetkellä on säädetty yllä mainitussa pykälässä, jossa huomioidaan vastakuulustelumahdollisuus. Vaihtoehtoina olisi esimerkiksi, jos mainittuun sääntöeseen lisätään nimetyt rikokset, joissa

asianomistaja usein ehtii poistua maasta eikä häntä tavoiteta pääkäsittelyyn taikka toisena vaihtoehtona yleinen edellytys, jollei ”asianomistaja ei ole saatavilla pääkäsittelyyn” .

Nyt usein pääkäsittelyissä vedotaan esitutkintakertomuksiin, joten edellä kuvattu menettely olisi tätä luotettavampaa. Mahdollisuus siihen tulisi olla ainakin osapuolten suostumuksella, mutta tarve olisi pohtia käyttöalan laajentamista muutoinkin.

Todistajien kohdalla taas yksinkertaisissa asioissa, joissa kuultava asia ja teema on hyvin selkeä, tulisi olla mahdollista käyttää heidän esitutkinnassa ääni- ja videotallenteelle antamaa kertomusta. Esimerkiksi kauppaliikkeiden anastusrikosten kohdalla vartijat pystyisivät kertomaan tapahtuman selkeästi jo esitutkinnassa taikka poliisi mitatun ylinopeuden. Näissäkin tilanteissa pikemmin parannettaisiin todistelun luotettavuutta.

SSY toivoo lainsäädännön pikaista eteenpäin viemistä kokonaisuudessaan, koska uudistukselle on suuri tarve.

Haavisto Jukka
Suomen syyttäjäyhdistys ry